

Středoškolská technika 2011

Setkání a prezentace prací středoškolských studentů na ČVUT

PŘIJDE DEN – ES KOMMT DER TAG

Eliška Surmařová, Soňa Večeřová

Gymnázium Zlín – Lesní čtvrť, Lesní čtvrť 1364,

761 37 Zlín

Poděkování

Děkujeme paní Mgr. Evě Adamíkové za obětavou pomoc, oporu a podnětné připomínky , které nám během práce poskytovala.

Dále děkujeme paní Jarmile Merhautové roz. Sklenářové za pomoc, ochotu a spolupráci.

Anotace

Tato středoškolská odborná práce se věnuje tématu xenofobie ve společnosti, která mnohdy ústí až v nacionalismus nebo nacismus. Problematika se vyskytovala jak v minulosti, tak v současnosti a není vyloučeno, že se nebude objevovat i nadále. A to častěji už jen s ohledem na globalizaci a stále narůstající národnostní menšiny. Jedinou změnou jsou rozdíly v kvantitě výskytu xenofobie.

Klíčová slova: xenofobie, nacionalismus, nacismus, Hitlerova ideologie, koncentrační tábor, psychika obětí

Anotation

This specialized high school publication deals with xenophobia in our society, which sometimes can reach into nationalism or racism. This issue occurred not just in the past, but in also shows up in the present and it may occur in future. Probably it will occur more and more often with regard to globalization and growing number of minorities. The only difference is in quantity of appearance of xenophobia act.

Keywords: xenophobia, nationalism, racism, Hitler's ideology, concentration camp, victim psychology

Obsah

Úvod	7
Xenofobie	7
Nacionalismus	8
Nacismus	9
Myšlenka, která změnila svět	11
Příběh pana Sklenáře	13
Osvětim	18
Cesta do Buchenwaldu	21
Pochod smrti z Buchenwaldu	22

Úvod

Název práce „Přijde den“ má naznačovat, že nastane čas, kdy se v lidech něco zlomí a změní se veškeré mezilidské vztahy. Nastoupí nové myšlení, které může přinést pozitivní nebo negativní náboj a změnit tak celé dění. Může proběhnout revoluce, realizovat se boj za lidská práva nebo bohužel může také dojít k jejich naprosté likvidaci, jak se tomu stalo za vlády Hitlera.

Xenofobie

(z řečtiny – xenos = cizí, phobia = strach)

Xenofobie je politický a odborný sociologický termín. V doslovném překladu znamená strach z cizinců/cizího. Obecně se slovo používá k označení mezilidské nesnášenlivosti a předsudků vůči lidem z jiné země, národa, rasy či nedostatku úcty k jejich tradicím a odlišné kultuře. V politice je pojem používám jako „odpor proti imigraci bez integrace do společnosti“.

Abstraktně je xenofobie užívána jako strach z neznámého, či z něčeho cizího. Tento strach, obavu mají pudově zakódovanou všichni živočichové. Je to přírodní mechanismus, pomáhající přežít, je to pud sebezáchovy.

Je ale pravdou, že většina xenofóbních pocitů je zcela iracionální a založená na předsudcích. Je vyvolávána nejen jako strach, ale také nedůvěra, pocit ohrožení a nenávisti. Xenofóbní prohlášení, poznámky a dokonce humor jsou v euroatlantické civilizaci považovány oficiálně za nemorální až protizákonné.

Dnes mezi lidmi panuje povědomí o tom, že xenofobie je oficiálně nekorektní, ale v soukromém životě se jí lidé nestrání.

Xenofobie je postoj, který nelze zakazovat, podobně jako nelze trestat stereotypy a předsudky. Trestným činem se stává až ve chvíli, kdy se promítne do konkrétního diskriminačního jednání, kdy je jedinec znevýhodněn na základě barvy pleti, jazyka, národnosti, vyznání nebo pohlaví. To však neznamená, že by samotná xenofobie nebyla nebezpečná – právě ona vytváří nutné podhoubí pro nenávist, hromadnou nespravedlnost a násilí. Proto by se dnes již nová demokratická a občanská společnost měla vůči ní chránit.

Z xenofobie vyrůstají ideologie, které hlásají nadřazenost jedné skupiny lidí nad druhou – rasismus, antisemitismus, nacismus. Když ve společnosti zvítězí xenofobie a k moci se dostanou lidé trpící xenofóbními sklony, které dokážou ve společnosti podněcovat a využívat, může dojít až k systematickému vyvražďování celých skupin obyvatelstva, jakým byl např. v Evropě holocaust nebo různé etnické čistky nejen zde, ale kdekoliv na světě. A vše začíná nenápadně, např. větou „Židé okrádají náš stát.“

Nacionalismus

Politický směr a ideologie vycházející z přesvědčení o výjimečnosti a zpravidla i nadřazenosti vlastního národa.

Nacionalismu se však obecně přiznávají i veskrze kladné působení, jako je soutěživost mezi národy, vedoucí zpravidla k rychlému zvýšení civilizační a kulturní úrovně, schopnost jedince nezištně napnout své síly na zušlechťování různých stránek svého společenství a činný vztah k širší komunitě vůbec. Nacionalismus je také úzce spjat se vznikem národních států, mimo něž by klasická občanská společnost evropského typu a s ní související starodemokracie v podstatě nebyly možny. V prostředí Evropy, například v rakouském mocnářství, proto národní hnutí zpravidla šla ruku v ruce s hnutími za politickou a sociální emancipaci a za demokratické uspořádání společnosti.

Nacionalisté definují jednotlivé národy podle určitých zásadních kritérií, které odlišují jeden národ od druhého; a stanoví "kdo je příslušníkem kterého národa". Tato kritéria by mohla zahrnovat sdílený jazyk, kulturu, a/nebo sdílené hodnoty, které jsou převážně reprezentovány uvnitř specifické etnické skupiny. Národní identita se odkazuje na obě tato definující kritéria a ke sdíleným tradicím každé skupiny. Členství v národě je obvykle nedobrovolné a předurčené původem.

Později byly některé aspekty nacionalismu využity k formování a obhajobě řady totalitních či diktátorských ideologií a doktrín (nacismus, perónismus, frankismus).

Nacionalismus je součástí jiných politických ideologií a nad celým fašismem a termínem extrémismus je často používán v tomto kontextu. Nicméně to je nepřesné jednoduše popsat fašismus jako extrémnější formu nacionalismu. Fašismus v obecném smyslu a italském originále, byl poznamenán silnou kombinací etnického nacionalismu a státním nacionalismem. To bylo jistě evidentní v nacismu. Nicméně geopolitické touhy Adolfa Hitler je pravděpodobně lépe popsal jak imperialistické a nacistické.

Nacismus

Vyznačoval se bezuzdnou nacionalistickou a sociální demagogií, pořádal antisemitské pogromy, prováděl protikomunistické štvánice. Po uchopení moci v roce 1933 vytvořil otevřenou teroristickou diktaturu nejreakčnějších sil, zaměřenou především proti všem demokratickým, liberálním a jiným antifašistickým silám. Ideologicky se nacismus opíral o krajní šovinismus a rasismus, filozoficky o iracionalistické myšlenkové proudy. Jeho ústřední ideje, jimiž soustavně propagandisticky zpracovával vědomí mas, jsou v nejkonzentrovanejší podobě obsaženy v Hitlerově knize *Mein Kampf* (Můj boj), hlásající

vojenskou expanzi, rasovou nerovnoprávnost, třídní mír ve jménu "nacionální pospolitosti", vůdcovský princip, víru ve všemohoucnost státního mechanismu (totalitní stát).

Nacismus vznikl spojením koncepce fašistického státu (zahrnující vůdcovský princip) a rasistických teorií o nadřazenosti árijské rasy a o pokroku skrze konflikt mezi vyšší a nižší rasou, řešený podrobením či likvidací nižší rasy. Nacistická ideologie dále čerpá ze socialismu, antibolševismu (vyhovující vyšším vrstvám), nacionalismu (umožňující získat podporu konzervativních sil) a antisemitismu.

Myšlenka, která změnila svět

Bylo nebylo, za časů, kdy svět nebyl takový jako dnes, se v jednom člověku zrodila myšlenka. Hrozivá myšlenka. Myšlenka, z které lidem běhá mráz po zádech. Myšlenka, jež měla změnit svět a očistit ho od zrádců, slabochů a společenské spodiny. Svět se měl stát dokonalým. Dokonalým v očích jednoho člověka a národa, ale zároveň beznadějným pro miliony dalších lidí. Co bylo na této myšlence tak silného, že se stala skutečností? Byl to hněv anebo zoufalství lidí, co tuto myšlenku živilo? Nebo to byla pouhá hra, v níž chtěl jeden národ zvítězit? Vžijeme-li se do role poraženého a hladového Němce, nezdála by se touha po odvetě nejjednodušším východiskem? A právě tato cesta dopomohla hrozivé myšlence proměnit se ve skutečnost.

Každá hra má svého autora, který určuje její pravidla. A podle charakteru těchto pravidel poznáme charakter autora. Jediným cílem každé hry je vyhrát ji. I když jsou pravidla pevně daná, vždy se najdou lidé, kteří je dokážou obejít. A jít přes mrtvoly za vidinou vytyčeného cíle pro ně není žádný problém. Co se však může skrývat za jedním vítězstvím? Kolik utrpení, bolesti, krve a slz? Málakdo si však uvědomí, že násilí vyvolá jenom další násilí.

Velká moc nad životy lidí svěřena do rukou jednoho člověka vyvolává stále větší touhu po moci a po pocitu uspokojení. Vidět někoho trpět a mít moc to zastavit pohání člověka ke stále větším zvěrstvům. Kdo jednou tuto moc ochutná, už se jí nechce zbavit, ale vyžaduje jí víc a víc.

Pravdivost tohoto jevu popisuje pan Philip Zimbardo ve svém pokusu s dozorci a vězni.

Ukazuje, že i psychicky vyrovnaní a zdraví jedinci se díky této moci mohou proměnit v agresivní a brutální stvůry, které podlehly tlaku okolností. Tím zároveň vysvětluje tyranii

v koncentračních táborech. Nebylo to dílo žádných psychopatů, ale pouze obyčejných lidí, kteří podleli síle moci.

Co však prožívaly oběti v koncentračních táborech? Chovaly v sobě ještě nějakou naději? Jedinou útěchou před utrpením, beznadějí a bezmocí byla víra. Jen víra člověka v Boha byla spásou a pomocí v těchto dnech. Ne nadarmo se říká: „Věří nikoliv, kdo chce, ale ten, kdo může, neboť víra je dar života, milost boží.“ (Miguel de Unamuno y Jugo)

Víra však byla útěchou, nikoli vysvobozením. Oběti této tyranie prožívaly těžké duševní zápasy, kdy svoboda byla na dosah ruky, ale nebezpečí smrti ještě bližší, kdy celá jejich mysl byla obrácena k čekajícím rodinám, přátelům i vlasti. Žily v nejistém očekávání, zda se jejich toužebná přání naplní. V táborech také zmizel poslední ohled i úcta k člověku v duševní nouzi, v jeho bezmocnosti vydanému na milost a nemilost lidské bezohlednosti, krutosti a ničivosti.

Příběh pana Sklenáře

Velkým přínosem naší práci byla paní Merhautová roz. Sklenářová, kterou jsme po dobu půl roku navštěvovaly. Díky příběhu jejího tatínka, Františka Sklenáře, zde můžeme nastínit osud podobný mnoha jiným, kteří zažili dopad nenávisti a strachu.

„Přišel k nám Pospíchal, který mi vypomáhal při hospodářství, bydlel v druhé ulici proti nám, že mu dva nejmladší syni Vítek a Fricek odešli z domu ze strachu, že se nedostavili na německé gestapo do Jihlavy, kam byli předvoláni. Aby potvrdil jejich útěk, tak jejich věci uklízel z domu. Přinesl k nám osobní vojenský kufřík syna Fricka s jeho věcmi, abych to u nás schoval. Dal jsem to na půdu a zahrabal to kupou bodliček z lesa. Asi za týden přišel s žádostí znovu, že chlapi jsou v lesích u Hostákova, že mají hlad a on že má oboustranný pruh, nemůže tak daleko jim nosit jídlo, tak kdybych je nevezl do stodoly pronajaté v Týně. Uvážil jsem těžkou situaci jak pro hochy, tak pro starého otce, tak jsem k tomu svolil.“

Takto začíná příběh pana Františka Sklenáře, narozeného roku 1905. Žije poklidným a harmonickým životem, setkává se s půvabnou dívkou, se kterou se o rok později ožení. Rozhodnou se usadit a tak si pan František, protože pochází z vesnice a k tomuto prostředí stále lne, pronajme pole a stodolu na okraji Třebíče. Paní Sklenářová si otevře obchůdek s potravinami přímo v domě, kde žijí. V roce 1932 se jim narodí jejich první dítě – holčička Jarmilka, a po dalších dvou letech syn František.

Sama paní Jarmila o svých rodičích říká, že to byli dobří lidé. Byli nekonfliktní, optimističtí, skromní a pokorní. Oba měli pozitivní vztah k víře, a tudíž k lásce k Bohu vedli i své děti. Kromě víry rodiče kladli důraz také na slušné vychování a úctu k nim i ke všem starším lidem. Tomu nasvědčovalo i to, že děti svým rodičům musely vykat a nikdy by si nedovolily

být hrubé. Respektu napomáhala i přísnost maminky. Ta měla v domácnosti vždy poslední slovo, a to nejen proto, že byla o 2 roky starší než její manžel, ale i kvůli tomu, že vyžadovala řád a pořádek. Nepotrpěla si na mazlení, povídání ani hraní s dětmi, poněvadž se starala sama o celou domácnost i obchod. Možná proto děti tíhly více k tatínkovi, než k pro ně chladnější matce. Nebylo dne, kdyby si tatínek s dětmi nehrál nebo s nimi nerozebíral každodenní starosti. A proto si nedovedly představit, že by o něj někdy mohly přijít.

Píše se rok 1942 a svět je devastován válkou. Židé jsou čím dál více pronásledováni, a tak je pro ně nejdůležitější se někde ukrýt. To věděl i pan Pospíchal, pracující u pana Sklenáře na poli. On sám byl katolík, avšak jeho manželka Židovka. Jako hlava rodiny se ji a jejich dva syny, Fricka a Vítka, snažil ochránit. Proto požádal pana Sklenáře o úkrytí ve staré stodole. Ta stála při cestě a blízko silnice. I když ze začátku byl jejich pobyt bez povšimnutí, později nešel pozornosti některých lidí. Tatínek si začal uvědomovat, že není zodpovědný pouze sám za sebe, ale i za celou svou rodinu. Proto ze strachu požádal rodinu Pospíchalových o rychlý odchod. Všechny jejich stopy i věci odstranil. Žil ve stálém napětí, poněvadž stále přibývalo prozrazených obětí a jejich pomocníků.

„Ještě je u nás ten kufřík, který by se nám mohl stát osudným, tak kam s ním,“ řekl si pan Sklenář. Byly různé možnosti co s ním, ale rozhodl se ho prozatím ukrýt ve stodole na párně.

„Jel jsem okolo Pospíchalova domku, kam jsem si ještě zašel pro klíč, který jsem si nevezl, a jedu ke stodole. Cestou se ohlédnu na vůz a pohled na kufřík mi připomněl rakev, kterou vezu do stodoly. Říkám si, co tě to napadlo, ale toho nepříjemného pocitu jsem se již nezbavil.“

Domluvil se s Pospíchalem, že jak půjdou ráno sekat louku, přijde Pospíchal s kravkami za ním a naloží kufřík pod fůru sena a odveze si ho. Ale ráno už nepřišel.

Je pátek 19. června a pan Sklenář odchází o půl páté ráno na louku, kdy celá jeho rodina ještě spí a on netuší, že se vrátí až za 3 roky. Všude ještě klid, ale když přichází ke kříži u stodol, vidí mezi nimi na silnici černé auto a pár kroků nato spatří dva gestapáky v unifomě. Stodoly byly všechny otevřené, oboje vrata dokořán. „*Blesklo mi hlavou – kufřík! – už je zle.*“

Zrychlí krok, když v zápětí zazní ze silnice „stát“. Po dlouhém přemýšlení o útěku a pohledu na namířené pistole se rozhodl uposlechnout výzvu. Když jim řekl jméno, vyměnili si pohledy s posunkem, což znamenalo, že o něm vědí. Domlouvali se o vlastnictví stodoly, aby pan Sklenář odvrátil pozornost na sebe, ale pak musel přiznat, že má stodolu v nájmu. Poznal, že gestapáci stejně už své informace mají. Hned na to se ho ptali, kde jsou Koblíci, tedy Vítek a Fricek, neboť měli jméno po matce. „*Říkám, že nevím.*“ „*A co ten kufř,*“ *odvětili neodbytně.* „*Vzal jsem ho od jejich otce do úschovy.*“ Vedli ho do stodoly, kde na mlatě byl otevřený kufřík. Bez dalšího diskutování musel odnést kufřík do auta. Tam mu povídá gestapák, co řídil: „*Člověče, co jste dělal, rozlučte se se životem.*“

Zatímco odváželi pana Sklenáře na četnickou stanici v Třebíči, rozhodli se gestapáci prohledat dům Sklenářových. „Vtrhli k nám do kuchyně, kde jsem spala já a můj bratr. Schovali jsme se pod peřinu a jen jsme slyšeli gestapáka, jak cosi německy křičí na maminku. Dům obrátili vzhůru nohama a když nic nenašli, se vztekem odešli. Zůstaly nám po nich pouze rozbité obrazy a zpřeházené postele. V té chvíli mamince vše došlo. Rychle napsala tatínkovi lístek, ať dojde domů a poslala mě s ním na pole, kde si myslela, že tatínek pořád seče louku. Když jsem tam uřícená doběhla, nebyl tam. Tak jsem se vrátila domů. Mezitím sousedé mamince vše řekli. Maminka měla strach, velký strach, proto jsem ji obdivovala za její statečnost. Dobře věděla, že se o nás musí postarat,“ vzpomíná paní Jarmila.

„Kde jsou Koblíci,“ křičeli na pana Sklenáře. Řekl, že neví, že asi někde v lesích. A tu na něho padaly rány ze všech stran. A když nepomohly k vyzrazení, povídají mu: „*Víme, že o nich víš, a v Jihlavě máme prostředky, kterými tě donutíme mluvit.*“ Odešli a zajistili ho.

Gestapáci při svých výsleších používali hrubé metody, které měly jediný cíl, zlomit jedince jak fyzicky tak i psychicky, „přivlastnit si ho“, ovládat ho, protože patrně neexistuje efektivnějšího způsobu, než ovládnutí člověka skrze bolest. Vyšetřovatel často užíval metod psychického nátlaku, výslechy byly často vedeny v kuse několik hodin. Jako nejhrubší nástroj psychického teroru, který byl uplatňován při výslechu, byla konfrontace s rodinnými příslušníky, která měla vyslýchanou osobu definitivně zlomit.

Podobným způsobem byli vyslýcháni i kluci Koblíkovi a všichni jejich rodinní příslušníci – matka, tety, strýcové, bratřenci, sestřenice a dokonce i jejich snoubenky. A to někteří z nich nebyli ani Židé. Matka byla při výslechu ubita a ostatní členové posláni do koncentračního tábora Osvětim.

„Tak budeš mluvit? Ted' jde o tebe, máš doma ženu a děti, které na tebe doma čekají, aby ses k nim vrátil. Budeš-li k nám vstřícný, můžeš se ještě zachránit. Máme nařízeno do určité doby Koblíce chytit, když je do té doby nenajdeme, jdete všichni ke stannému soudu, a víš, co to znamená. My je stejně chytíme, ale pro tebe již bude třeba pozdě. Nám na tobě nezáleží, ale chci ti pomoci, když budeš rozumný a řekneš kde se skrýváš. Já na tebe žádný nátlak nechci dělat, aby ses hned rozhodl, ale běž na celu a dávám ti 3 dny.“

Utrpení pana Sklenáře však ani po dlouhém věznění nekončilo. Čekal, jestli ho zavolají k dalšímu výslechu nebo budou transportovat do Brna. Při tom čekání si stále kladl otázku: „Proč?“ Stojí snad tvář v tvář smrti?

„Proč má za nezištnou pomoc při záchraně člověka zaplatit takovou tvrdou daň? Kde je Boží spravedlnost? Chtěli si zachránit životy. Kdo je vinen? Němci, kteří mě zatkli? Konali svou povinnost, byli někým upozorněni. Těžko hledat viníka, který by plně odpovídal za mou situaci. Tyto otázky mi nedávala klidu, čím víc jsem o nich uvažoval. Naposled jsem stavěl před Boží tvář svůj život, a pak náhle mně bleskla hlavou spásná myšlenka. Ty sám jsi před

Bohem viník, ale přímo tě na tu cestu tlačili. Němci jsou jen nástroj vykonávající Boží vůli.

Tvá cesta zde je zatěžkávací zkouška, zda obstojíš jako křesťan a Boží svědek. Toto zjištění mi dalo rovnováhu a přineslo velké nervové uklidnění, které jsem potřeboval k výslechu.“

Nakonec mu jeden hodný gestapák, co uměl česky, poradil, ať se přizná, protože už chlapce chytili a ti vše řekli. Tak se pan Sklenář přiznal. Avšak domů se nevrátil.

Osvětim

Strastiplná cesta končí před branou osvětimského tábora, na které je nápis – Arbeit macht frei (prací k svobodě). Ale strastiplná nebyla pouze cesta, ale i celý pobyt zde.

„Hned první den jsme se seznámili s německým vězněm a ten nám řekl tvrdou skutečnost i opravdovou radu. Povídal, abychom chodili s otevřenýma očima i dělali víc očima, protože na každém místě v práci, v táboře, na bloku, prostě všude čeká smrt. Že všude se bije k smrti, i při jídle.“

Sotva se vzpamatovali z přivítacího šoku, jsou tu Vánoce. Předně se projevovaly zvýšeným úklidem a vánoční dekorací. Poesie Vánoc je tak silná, že se projevuje i tam, kde není lásky, soucitu ani smilování. Úklid světnice byl přidělen dvěma českým učitelům, kteří za celodenní, únavnou, ale dobře odvedenou práci dostali misku polévky. Když učitelé jedli společně, každý po jedné lžici z misky, měli okolo sebe i takové, kteří očima jedli s nimi. Dokonce si i jeden dotěrný sedl mezi ně a pokaždé lžici také on naprázdno hlasitě polkl.

Blížil se Štědrý den a místo radosti doléhá na vězně smutek ve vzpomínkách na domov a jejich drahé. Den se neliší svým pořádkem od jiných dnů, jako by sem nepatřila připomínka Boží lásky k člověku, lásky dobrotivého Otce, který v svém Synu přichází jako Spasitel a Vykupitel lidského pokolení. Zde, kde umřelo lidství a úcta k životu, se zdají i ty vnější připomínky Vánoc jako výsměch Božímú daru pro záchranu hynoucího člověka. Vězni se ptali ve skrytu srdce, zdali aspoň o Vánocích se projev Boží lásky zde neprolomí do tvrdých lidských srdcích a neuláme hroty lidské zloby, vášně a nenávisti. Blíží se večer a vzpomínky letí k domovu, kde se shromáždily rodiny kolem štědrovečerního stolu. V táboře ale přináší jako obyčejně neloupané brambory, na které nalejí zupu, a tak štědrovečerní večeře skýtá stejný obraz, když si dřevěnými lopatkami od syrečků dobývají brambory z misky a buď

neloupané nebo oloupané znečištěnou rukou pojídají. Toto zklamání je vidět v zamlklosti i slzách u mladých i starých. Vánoční nálada jako by šla mimo ně. V této smutné a stísněné náladě se zdá, že v jejich prostředí se neukáže ani jiskerka z toho velikého daru lásky a radosti, která má být všemu lidu. A přece i zde to jejich neutěšené a beznadějně společenství dostalo vánoční dárek, který rozechřál jejich srdce. Dva malíři se s nimi rozdělili o svou polévku, kterou dostali za dekoraci světnice. Přijímali to dojati k slzám, skoro posvátně. Tento nepatrný dar za dané situace přinesl do jejich sklíčené nálady úplný obrat. Jako by zavanul radostný duch Vánoc, který přemohl smutek a stesk po domově. Připadali si jako jedna rodina.

Štěstí však nepřálo každý den a ne každému. Závažným problémem zde byly nemoci.

Nejrozšířenějším byl turchval (druh úplavice), kde v nemocnicích lidé umírali v zakálených přikrývkách, do nichž se bez jakéhokoliv vyčištění ukládali další nemocní. Strašný zápach byl důvodem, kvůli němuž se raději vězni oddali svému osudu bez ošetření. Dalším neduhem byla tzv. flegmona. Vodnatelná strava způsobovala rozpadání kožní tkáně při sebemenším zranění. Rány se rychle šířily, ale nehojily, a tak pro neschopnost práce hrozila smrt plynem. Podobně končily i případy tyfu.

Dalším, velmi závažným problémem byl nedostatek potravin. Ten hnal vězně k tomu, že měnili kvalitu za kvantitu. Tak hlavně káповé dávali dohromady oloupané šlupky z brambor, měnili je se spoluvězni za margarín nebo salám. Tyto tenké šlupky se někdy přilepily na střeva, zůstaly nestrávené a vězni chřadli. Člověk se tak stával otrokem svých pudů i nemyslícím tvorem, ochotným naplnit břicho čímkoliv. Ne nadarmo se říká, že vyhlazovací tábor Osvětim byl zločinecký a sadistický a to ovlivnilo nejen myšlení a vědomí člověka, ale i celkovou osobnost a lidskost. Ta se vytrácela z lidského chování. Lidé se tak stávali zvířaty, které pohání jejich pudy. Nejvíce pud sebezáchovy. Nebylo proto výjimkou, že dokázali zradit

a podvést spoluvězně i své přátele, a to jenom pro získání potravy a záchranu své vlastní osoby.

Cesta do Buchenwaldu

„I přes skutečnosti, že někteří Češi se dívali na změnu, kterou máme před sebou, pesimisticky, byl přechod přes osvětimskou bránu na nádraží velkým oddychem. Cítíme, že neuvěřitelné se stalo skutečností, že patříme mezi ty šťastné trosky, co to vše přežily. Cítím velikou vděčnost k Bohu, který mě zde tolikrát zachránil, pomáhal i vedl. Byli jsme tu všichni pouhé „nic“, odkázané na nepatrné možnosti pro zachování života. Slova nestačí k vyjádření, co cítíme, když máme osvětimskou bránu za sebou. Zůstávají nám těžké vzpomínky, smutek nad těmi, kteří sem s námi přijeli, ale kteří se již proměnili v popel v krematoriích. Otázkou zůstává, kolik ještě z nás bude moci vyřídít pozůstalým poslední pozdrav...“

Co je však čeká ještě za peklo nikdo netušil. Kolik ještě beznadějných chvil a nespravedlností zažijí? Kolik utrpení budou muset ještě snést?

Panika a vystrašené obličejové spolucestujících provázeli pana Sklenáře celou cestu. V dobytčím vagóně panovala úzkost z neznáma a z nevědomosti, kde se vagón nadobro zastaví. Mnohé napadla myšlenka, že se po těžké zkoušce vrací domů za svými nejbližšími. Ale pan Sklenář moc dobře věděl, že taková situace nastat nemůže. Peklo přece nikdy nekončí tak snadno. Čekání na odpovědi bylo mučivé. A ještě mučivější byla představa, že se všechny tužby, prosby a optimistická přání rozplynou jako pára nad hrncem.

V okamžiku, kdy vlak zastaví, se všem vzrušením rozbušilo srdce. A to nejen napětím, ale i strachem, co bude dál. Co se stane, až se otevřou dveře?

Ať už byly představy jakékoli, lidé překvapení rozhodně nebyli, protože přešli z jednoho pekla do druhého. Hrozivý život zde museli přežívat stejně jako v Osvětimi.

Pochod smrti z Buchenwaldu

Poslední etapou pana Sklenáře, kterou si musel s mnoha dalšími projít, byl pochod smrti. Vše začalo 9. dubna 1945 řazením do velkých transportů. Na pochod se mohli dát jen ti, kteří byli schopni existence bez pomoci, protože zde nastal boj o život. U krematoria leží s otevřenými očima mrtví, které už nestačili spálit, a tak všude hledí do tváří vyděšených vězňů smrt. Vězni si brali všechny své věci s konečnou vidinou domova, ale to se jim nakonec stalo jen přítěží. Kvůli tomu přicházeli o zbylou sílu, energii, a proto i ti zdatní, kteří se na tuto cestu vydali, postupně vyčerpání umírali.

Člověk beze zbraně, odkázán na libovůli svých vězňů, zbavený možnosti vlastního rozhodování o své záchraně, prožívá nejtěžší chvíle, kdy jde o jeho život. Proto se mnozí hladoví lidé snažili sehnat jídlo odkudkoliv. Ať už ho vyprosili od lidí bydlících ve vesnici, kudy procházeli, či otrhali celou louku pampelišek nebo si vzali shnilou bramboru či slupku, nikdy to neuniklo zraku zrůdného esesáka, který se z pozice nadřazeného nebál vystřelit po bezbranném a hladovém vězni. Ten za to vždy zaplatil životem. Takže pouhé jídlo, které bylo záchranou života, se náhle stalo strůjcem smrti.

Poslední oporou panu Sklenářovi po takových kritických momentech, jako je bylo střílení vězňů a kamarádů, kteří se snažili uniknout, byly myšlenky na ženu a děti, jak čekají na tátu, až se vrátí. Říkal si, že všechny drastické situace přežil a cítil, že tohle je posledním krokem ke svobodě. Plakal a tiše se modlil ve vší úzkosti a bezmocnosti se snažil nalézt rovnováhu života. Už si nevšimá ani svého okolí. Vnímá jen své myšlenky a prosby, jenž jsou výkřiky beznadějného a zklamaného srdce, a to, kdy budou vyslyšeny. Nevynucuje si záchranu za každou cenu. Díky celému prostředí a situaci dostává František Sklenář úplně jinou tvář. Veškeré toto dění i ve své lidské hrůze, připadá mu hříčkou před svrchovanou mocí Boží.

Závěr

A jak příběh pana Sklenáře nakonec dopadl?

Říká se, že pátek 13. je černý den. Pro pana Sklenáře a jeho skupinu se stal spíše osudným opakem. Ovšem pro mnohé se stal opravdu černým pátkem života.

Pan Sklenář měl ale štěstí. Díky pomoci německého vojáka se dostal živ a zdrav domů. Tento prostý německý muž pochopil, že nebojuje ze svého přesvědčení, že je pouhou loutkou, která jen poslouchá příkazy a dále je bezmyšlenkovitě provádí. Pokud ale přesvědčení neplyne z vlastního nitra, nikdy nemůže mít dlouhého trvání.

To pochopil i jeden z mnohých literátů Erich Maria Remarque, který ve svém antimilitaristickém díle Na západní frontě klid rozebírá právě myšlení vojáků. Ke konci svého autobiografického díla dospěl k závěru, že válka a násilí ve společnosti jsou zbytečnými a nesmyslnými prvky snahy ovládnout svět.

Bohudík příběh našeho hlavního hrdiny skončil dobře. Ne však všichni měli takové štěstí.

Sami se podívejte na to, co dokázala udělat jedna mrazivá myšlenka jednoho krutého člověka.

Počty obětí holocaustu:

Polsko	2 900 000
Sovětský svaz	1 250 000
Maďarsko	300 000
Rumunsko	250 000
Československo	245 000
Německo	160 000
Holandsko	104 000
Francie	64 000
Rakousko	58 000

Řecko 58 000

Jugoslávie 54 000

Belgie 25 000

Itálie 8 500

Celkem: 5 476 500

I přes skutečnost, že nacisté si vedli o popravách a zabíjení v koncentračních táborech důkladné a obsáhlé dokumenty, tato čísla jsou jen přibližná. Nacisté totiž ke konci války po sobě zničili a spálili téměř všechny důkazy.

Jak se cítí ti, co přežili? Cítí provinění ze strany Němců? Cítí zlost nebo lítost? Myslí si, že Němci budou dále pokračovat v mezilidské nesnášenlivosti? Že to mají „už tak nějak vrozené“?

Názor pana Sklenáře na téma zlosti proti Němcům byl jednoznačný. Necítil zlobu ani křivdu, uměl brát každého člověka jako jedinečnou bytost. Věděl, že strůjcem všech brutalit byl pouze Hitler. Je obdivuhodné si prožít něco tak hrozného, ale brát to pouze jako součást života. Nadále jezdil do Německa, často i se svou rodinou, aniž by zde pocíťoval hrůzu, nenávist nebo strach vůči obyvatelům. Což odrazem i toho, že byl silným věřícím.

Xenofóbní prvky a předsudky se asi nikdy nepodaří zcela odstranit. Ale dnes se jim už můžeme aktivně bránit. Jednak poznáváním odlišností a zjišťováním, že lidé jiného vzhledu nebo vyznání mají často velmi podobné radosti, strasti, plány a naděje jako my, a také snahou vnímat každého vždy jako jedinečnou a neopakovatelnou osobnost. A nakonec uvědoměním, že neznámé, přestože může zpočátku vyvolávat obavy, je zdrojem nových informací, nových pohledů a příležitostí obohatit náš „starý známý“ svět.

Odměnou bude nejen fakt, že tak můžeme předcházet nesnázím a utrpení mnoha lidí, kteří se nějakým způsobem liší. Ale především posun nás samotných. Posun k větší otevřenosti, poznání a odvaze vidět svět bez zdeformovaných a falšujících obrazů.

Říká se, že pokud národ nezná svoji minulost, je dosti možné, že jeho chyby se budou opakovat. To nás zavedlo k otázce, zda-li v budoucnu další mezilidská nesnášenlivost může opět vyvrcholit v brutální a nelidské zacházení s lidmi jako za vlády Hitlera.

„Jizvy Holocaustu nejsou jen záležitostí postižených jedinců, jsou nezhojenými jizvami celé naší společnosti, protože jsou křikem jejího umlčovaného svědomí. Ano, žádný z nás nikoho do plynu neposílal, ale raději než poznání celé pravdy, zametáme toto bolestné téma pod koberec, stejně jako mnoho jiných, které ukazují na temné stránky minulosti, kterou naše společenství prožilo a patrně chce opakovat,“ říká psychiatr Radkin Honzák.

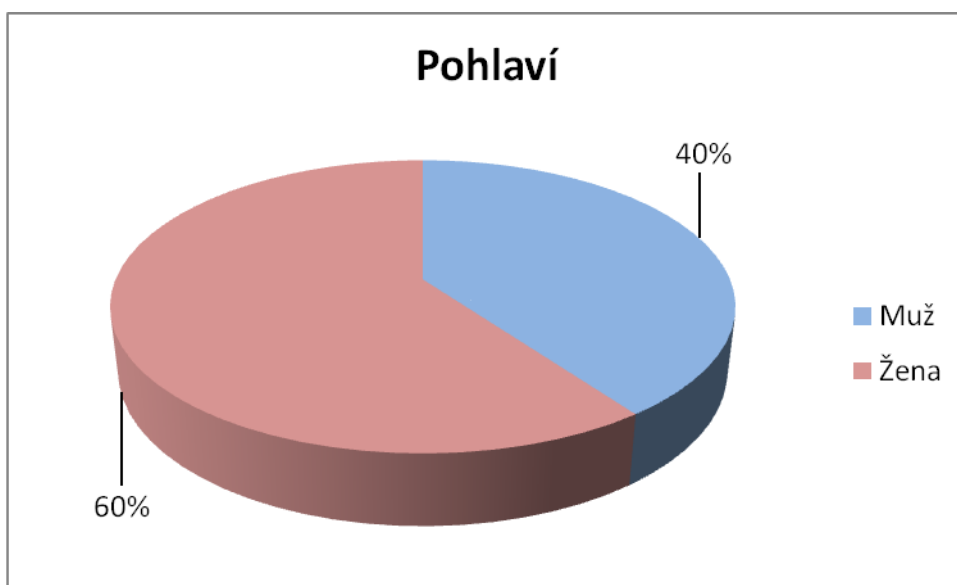
Na tohle téma jsme diskutovaly i s paní Merhautovou a její názor byl jednoznačný: „Mohlo by se to stát znovu, jelikož je v lidech stále dost zloby, jak proti menšinám, tak i proti lidem samotným. Lidstvo nikdy nemůže dojít k úplnému světovému míru.“

Dotazník

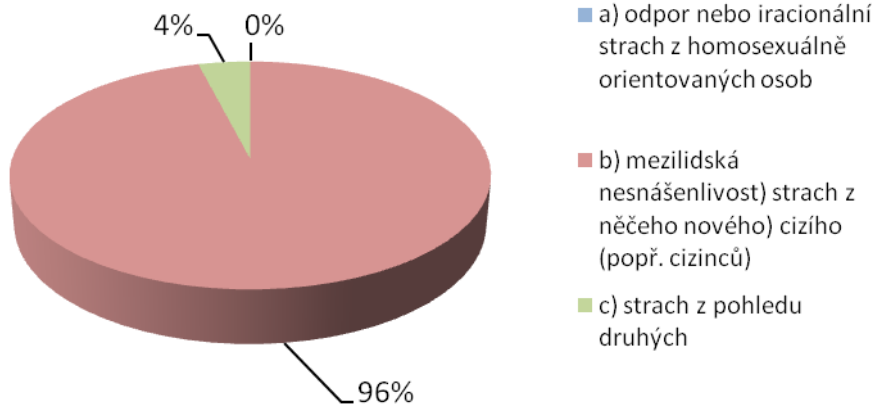
Naší odborné středoškolské činnosti velice pomohl krátký dotazník, který jsme sestavily za účelem průzkumu znalostí lidí týkajících se xenofobie, nacismu a Hitlerovy éry. Nejvíc nás ale zajímal názor na možnost opakování Hitlerovy krutovlády.

Jaké byly odpovědi našich dotazovaných se můžete přesvědčit sami.

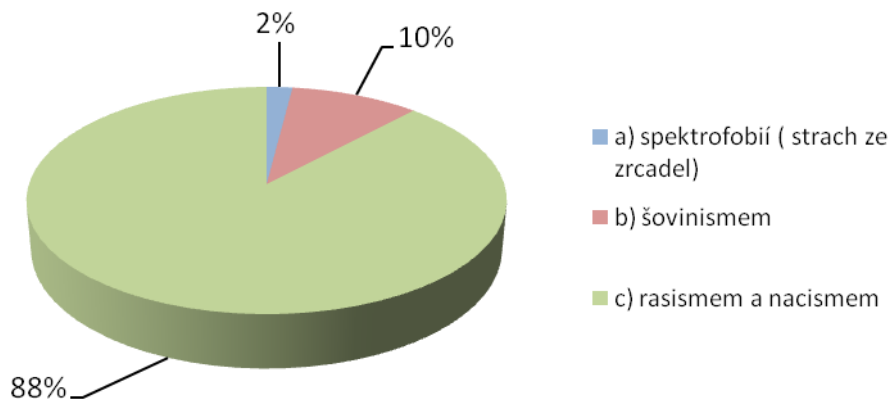
Dotazník se skládal ze sedmi hlavních otázek. Dvě úvodní otázky byly jen orientační – stáří a pohlaví. Věk respondentů byl od 17 – 68 let. Pohlaví můžeme vidět na níže uvedeném grafu. Celkový počet dotazovaných byl 50.

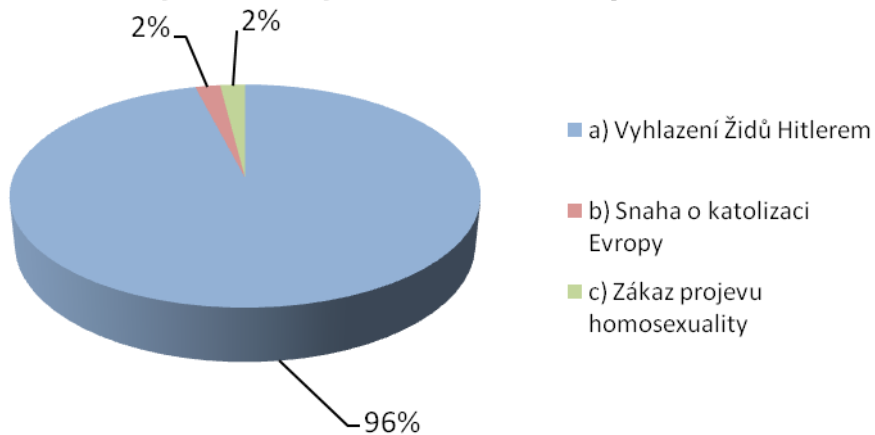
1) Xenofobie je

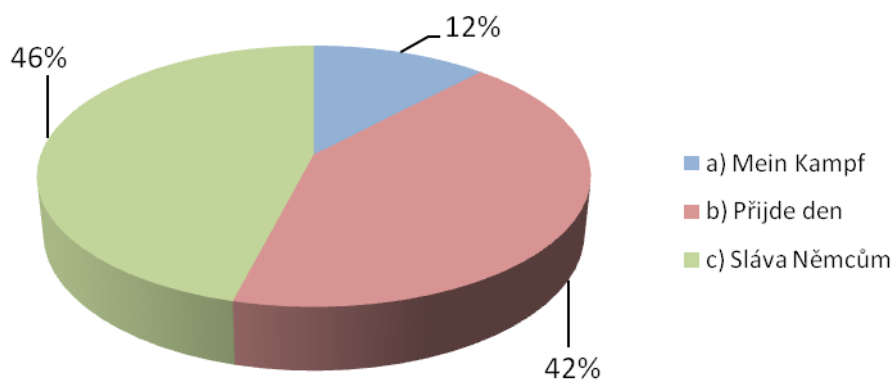
2) Xenofobie úzce souvisí s:

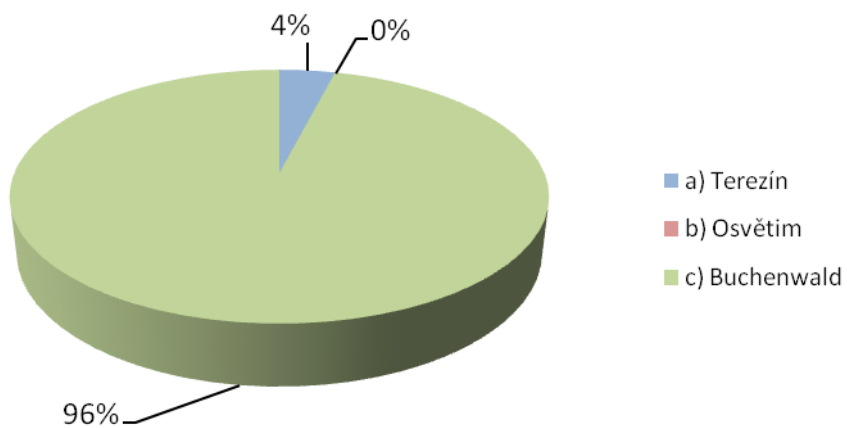
3) Největším projevem nacismu (fašismu) v minulosti bylo:

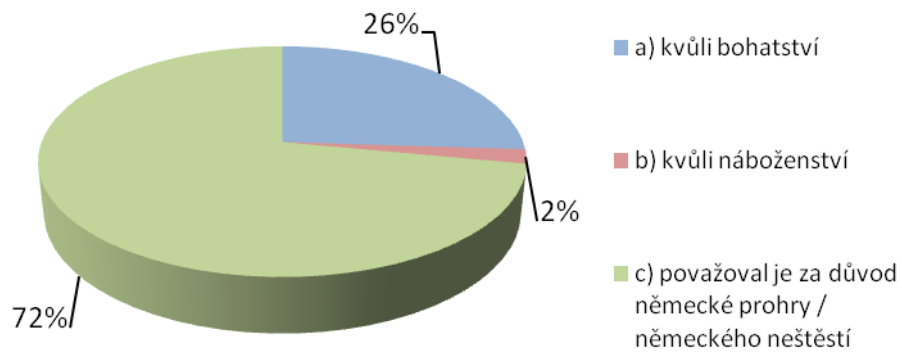
4) Významná věta Hitlera:

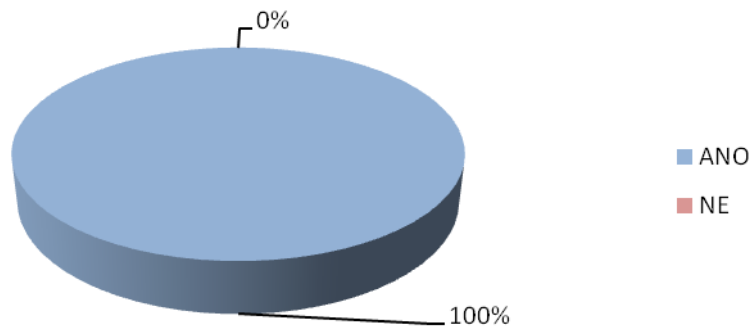
5) Který koncentrační tábor se nachází v Německu:

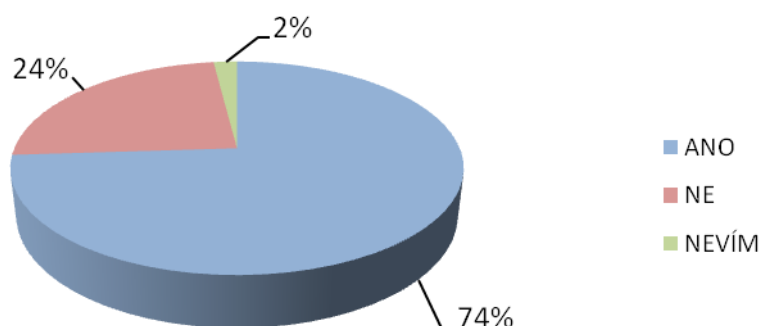
6) Z jakého důvodu Hitler začal vyvraždovat Židy:

7) Preferujete názor, že je důležité znát minulost , aby se již neopakovala v budoucnu?

8) Myslíte si, že něco jako Hitlerova krutá éra se může v budoucnu opakovat?

Dotazník dopadl přesně podle našich očekávání. Velmi nás potěšila znalost problematiky xenofobie ve společnosti a celkově i vlády Hitlera. Také názor, že je důležité znát minulost, aby se již neopakovala v budoucnosti, na kterou odpovědělo ano celých 100%.

Na poslední otázku jsme také očekávaly více odpovědí ano, jelikož i my samy tuto odpověď preferujeme. Celých 74% si myslí, že boje o moc ještě neskončily a že nás v budoucnosti možná čekají ještě perné chvíle. 24% nesouhlasí a považuje toto téma za uzavřené. Možná i díky novodobým systémům, kterým mnoho lidí věří. Zbylá 2% nedokázala odpovědět.

Děkujeme všem respondentům za spolupráci.

Přílohy

1) Znáмка, která se vyskytovala na všech dopisech z koncentračního tábora. Objevuje se na ní profil Hitlera.

2) Jedna strana korespondenčního lístku s natištěnou poštovní známkou, kde je opět zobrazen Hitler.

Pro nečitelnost českého překladu je uveden prepis:

Der Tag der Entlassung kann jetzt noch nicht angegeben werden. Besuche im Lager sind verboten. Anter sind verboten.

Auszug aus der Lagerordnung:
Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder Postkarten empfangen und abgeben. Eingehende Briefe dürfen nicht mehr als 16 Zeilen umfassen und müssen übersichtlich und gut lesbar sein. Besendungen sind nur durch Postanweisung möglich, deren Abschnitt nur Vor-, Zuname, Geburtstag, Häftlingsnummer trägt, jedoch keinerlei Mitteilungen. Geld, Fotos, Mitteilungen in Briefen sind verboten. Die Annahme von Postsendungen, die den gestellten Anforderungen nicht entsprechen, wird verweigert. Unübersichtliche, schlecht lesbare Briefe werden vernichtet. Im Lager kann alles gekauft werden. Nationale litische Zeitungen sind zugelassen, müssen aber vom Häftling selbst im Konzentrationslager bestellt werden. Lebensmittelkarten können zu jeder Zeit und in jeder Menge empfangen werden.

Der Lagerkommandant

Milá manželko a děti. Zdarvím Vás všechny a vzpomínám často na Vás. Děkuji mami za 2 balíčky a 1 bedničku a chléb, což jsem 20/1 obdržel, vše v pořádku, jak bylo napsáno na cedulce. Zprávu jsem žádnou nedostal, ale mám starost, že se něco přihodilo. Poslední dopis jsem obdržel z listopadu. Fanoušku zasílám Ti přání k Tvým narozeninám. Těším se, že se budeme mazlit a hrát až přijdu domů, přijedu, když Bůh dá, doufám že brzy. Stýská se mi po Vás stále více. Jsem díky Bohu zdrav a přal bych si dostat z domu zprávu. Zdravím všechny příbuzné a známé. Ať Vás Bůh chrání. Zdravím a líbám Vás, těším se na shledání. Váš František

Milá manželko a děti. Zdarvím Vás všechny a vzpomínám často na Vás. Děkuji mami za 2 balíčky a 1 bedničku a chléb, což jsem 20/1 obdržel, vše v pořádku, jak bylo napsáno na cedulce. Zprávu jsem žádnou nedostal, ale mám starost, že se něco přihodilo. Poslední dopis jsem obdržel z listopadu. Fanoušku zasílám Ti přání k Tvým narozeninám. Těším se, že se budeme mazlit a hrát až přijdu domů, přijedu, když Bůh dá, doufám že brzy. Stýská se mi po Vás stále více. Jsem díky Bohu zdrav a přal bych si dostat z domu zprávu. Zdravím všechny příbuzné a známé. Ať Vás Bůh chrání. Zdravím a líbám Vás, těším se na shledání. Váš František

Der Tag der Entloftung kann jetzt noch nicht angegeben werden. Wünsche im Lager sind verboten. Antworten sind verboten.

Auszug aus der Lagerordnung:

Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder Postkarten empfangen und abgeben. Eingehende Briefe dürfen nicht mehr als 6 Seiten à 16 Zeilen enthalten und müssen übersichtlich und gut lesbar sein. Weisendungen sind nur durch Postanweisung zulässig, deren Abschnitt nur Vor-, Zuname, Geburtsort, Häftlingsnummer trägt, jedoch keinerlei Mitteilungen. Geld, Fotos und Bilderzulagen in Briefen sind verboten. Die Annahme von Postsendungen, die den gestellten Anforderungen nicht entsprechen, wird verweigert. Unübersichtliche, schlecht lesbare Briefe werden vernichtet. Im Lager kann alles gekauft werden. Nationalistische Zeitungen sind zugelassen, müssen aber vom Häftling selbst im Konzentrationslager bestellt werden. Lebensmittelkarten dürfen zu jeder Zeit und in jeder Menge empfangen werden.

Der Lagerkommandant

Drahá manželka a děti!
Srdečný pozdrav pro všechny a mnoho díky za Tvůj dopis. Jsem rád, že jste všichni zdraví. Měl jsem mnoho starostí, když jsem nedostal žádné zprávy. Již jsem chtěl psát mému příteli, co všichni vespolek děláte. Já jsem zdrav. O balíky si nedělej žádné starosti. Nepotřebuji žádné prádlo. Nepotřebuji úplně nic. Psala Ti Fanda? Panu faráři mnoho díky za jeho pozdrav a všechny přátele také pozdravuji. Taky mne zase někdy napište. Pište mi také nyní Zdraví a líbá otec.

Drahá manželka a děti! Srdečný pozdrav pro všechny a mnoho díky za Tvůj dopis. Jsem rád, že jste všichni zdraví. Měl jsem mnoho starostí, když jsem nedostal žádné zprávy. Již jsem chtěl psát mému příteli, co všichni vespolek děláte. Já jsem zdrav. O balíky si nedělej žádné starosti. Nepotřebuji žádné prádlo. Nepotřebuji úplně nic. Psala Ti Fanda? Panu faráři mnoho díky za jeho pozdrav a všechny přátele také pozdravuji. Taky mne zase někdy napište. Pište mi také nyní Zdraví a líbá otec.

7.11.1945
Der Ton der Entloftung kann jetzt noch nicht angegeben werden. Besuche im Lager sind verboten. Anfragen sind zwecklos.

Auszug aus der Lagerordnung:

Jeder Häftling darf im Monat 2 Briefe oder Postkarten empfangen und abgeben. Eingehende Briefe dürfen nicht mehr als 6 Seiten à 15 Zeilen enthalten und müssen übersichtlich und gut lesbar sein. Gebührenden sind nur durch Postanweisung, Brief, deren Adressat nur Vor-, Zuname, Geburtstag, Häftlingsnummer trägt, jedoch keinerlei Mittelungen. Geld, Fotos u. Mitbringelagen in Briefen sind verboten. Die Annahme von Postsendungen, die den gestellten Anforderungen nicht entsprechen wird verweigert. Unübersichtliche, schlecht lesbare Briefe werden vernichtet. Im Lager kann alles gekauft werden, Nationalsozialistische Zeitungen sind zugelassen, müssen aber vom Häftling selbst im Konzentrationslager bestellt werden. Lebensmittelpakete dürfen zu jeder Zeit und in jeder Menge empfangen werden.

Der Lagerkommandant

Drahá manželko a dítky.

Zdravím Vás

nejsrdečněji v novém roce. Jsem chvála Bohu zdrav a

vzpomínám, zda také Vy jste zdraví.

Mami, děkuji Ti za dopis psaný 25.11., který jsem

obdržel 14.12.

Potěšilo mne velice, že jsi

mi opět napsala, ale ty zkoušky, které jsi pro-

dělala, mne zarmoutily.

Fanoušku a Jarmilko, měly jste doma a

v kostele Vánoční stromek? Jaké verše

jste přednášeli?

Josef je stále v

Brně? Fanka ti píše?

Já končím se

sedmi přáními a prosbou, aby Vás všemocný Bůh

ochránil od dalších zkoušek a dopřál brzkého

shledání.

Zdravím

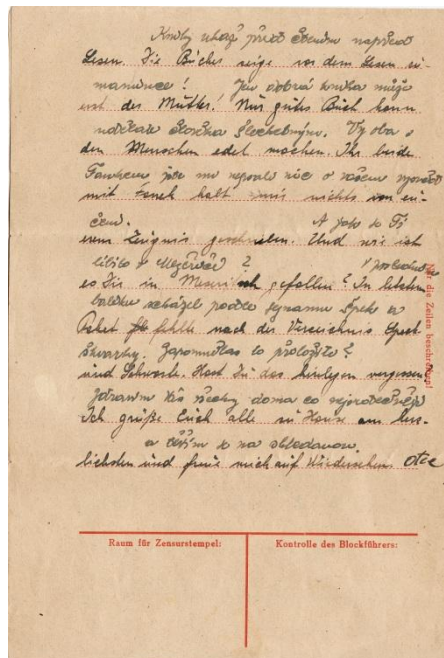
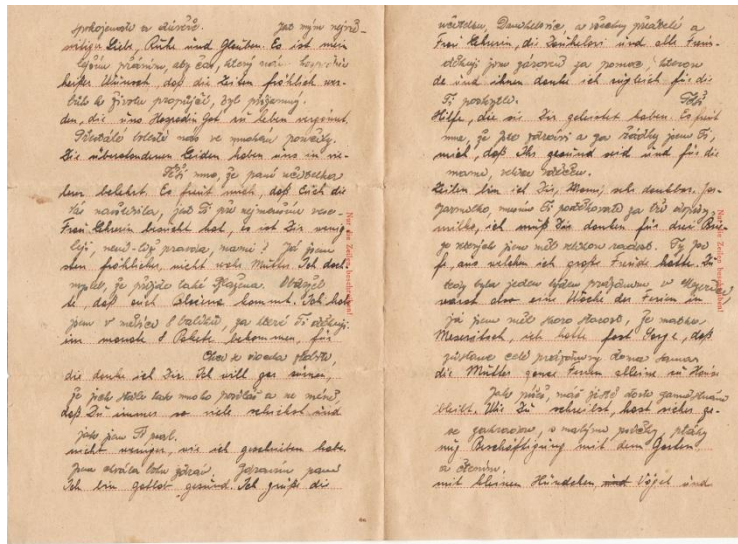
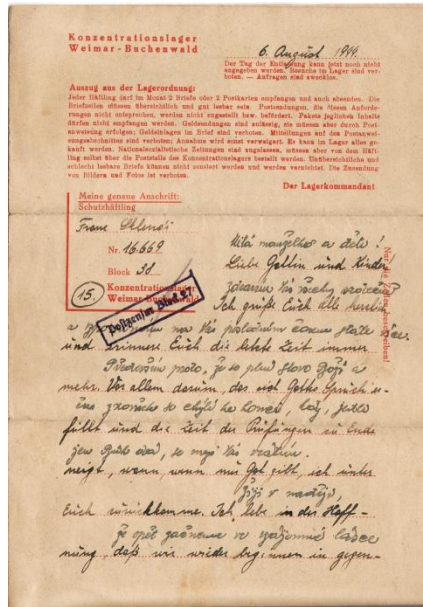
miřetela a známé. Zdraví a líbá Vás otec.

Pozor, já mám nyní

jinou adresu!

Drahá manželko a dítky. Zdravím Vás nejsrdečněji v novém roce. Jsem chvála Bohu zdrav a vzpomínám, zda také Vy jste zdraví. Mami, děkuji Ti za dopis psaný 25.11., který jsem obdržel 14.12. Potěšilo mne velice, že jsi mi opět napsala, ale ty zkoušky, které jsi prodělala mne zarmoutily. Fanoušku a Jarmilko, měly jste doma a v kostele Vánoční stromek? Jaké verše jste přednášeli? Josef je stále v Brně? Fanka ti píše? Já končím se sedmi přáními a prosbou, aby Vás všemocný Bůh ochránil od dalších zkoušek a dopřál brzkého shledání. Zdravím přátele a známé. Zdraví a líbá Vás otec. Pozor já mám nyní jinou adresu!

4) Některé dopisy byly i rozsáhlejší.

5) Ukázka básní z deníku „Pochod smrti z Buchenwaldu“. Byly věnované pro oběti koncentračního tábora, kteří se již nikdy nevrátí ke svým milovaným. Básně mají název: „Těm, kteří jste se nevrátili“

- 41 -

Těm, kteří jste se nevrátili.

Vám bratři, kteří jste měli tentýž cíl,
svou tichou vzpomínku chci věnovat,
od domova odpočíváte mnoho mil,
Vás ve své mysli na vždy chci uchovat.

My vyrazili a těšili až dojdeme společně,
srdce se chvěla, zrak viděl již domov v dáli,
své rodiny a kraj svůj rodný, že pozdravíme
konečně,
tyrani naši nám iluze ty rázem vzali.

Tam před svítáním, my rozprchli se úvozem
i v les,
kde bylo slyšet hřímání děl a pušek ráchot,
tam mnohý kamarád v měkkou trávu kles,
zasažen, již neprobral se ze svých mrákot.

Až vrátíme se domů ve svojí vlast českou,
vám vždy svou vděčnou vzpomínku zachováme,
my navštívíme vesničku Vaší rodnou hezkou,
to slavnostně Vám dnes slibujeme.

My vyřídíme pozdrav Vaším ženám, dětem,
by byli na Vás v každé chvíli hrdi,
že padli jste, kdy příroda oděna byla květem,
zajistili svobodu tím, že byli jste vždy tvrdí.

Věnováno obětem, kteří padli po evakuaci
Buchenwaldu v lese u Krosen v pátek 13.4.1945

6) Společná fotka s paní Merhautovou

7) Rozhovor s paní Merhautovou (viz prezentace)

Rozhovor s paní Merhautovou.AVI

Zdroje

Deník:

Paměti 2, František Sklenář

Pochod smrti z Buchenwaldu

Internet:

<http://www.ustrcr.cz/cs/srovnani-zivotnich-podminek-v-nacistickych-a-komunistickych-veznicich>

<http://www.czechkid.cz/>

www.wikipedia.cz

www.diskriminace.cz

<http://hitler-adolf.wz.cz/holocaust-pocet.php>